

S. BERNADETA ŻABIEREK ZSNM[®] 0009-0007-1988-2153

® s.BernadetaZSNM@GMail.Com

Mariusz Budkiewicz, *Bp Michał Kozal*, Lipno : [nakł. aut.] 2022, 303 [6] s., il.

Pozycja *Bp Michał Kozal* autorstwa ks. Mariusza Budkiewicza, wydana jego własnym nakładem, to kolejna publikacja przedstawiająca sylwetkę błogosławionego męczennika diecezji wrocławskiej. Autor, kapłan diecezji wrocławskiej, ma na swoim koncie wiele publikacji traktujących o miejscowościach, kościołach i parafiach diecezji wrocławskiej, a także o osobach z nimi związanych (m.in. *Brzeźno. Zarys dziejów*, Brzeźno 2009; *Kościół i parafia Wszystkich Świętych w Wąsoszach*, [współautor J. Kołtuniak], Wąsosze 2010; *Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Lipnie*, [współautor S. Grzywiński], Lipno 2013; *Dzieje parafii Wyszyna*, Wyszyna 2013; *Kościelne dzieje Zduńskiej Woli*, Zduńska Wola, 2017; *Św. Maksymilian M. Kolbe. Męczennik ze Zduńskiej Woli*, Zduńska Wola 2019, 2021; *Śladami męczenników. Parafia Piotrków Kujawski w latach okupacji niemieckiej 1939–1945*, [współautor J. Kołtuniak], Piotrków Kujawski 2020). Ponadto jest autorem cyklu artykułów z dziedziny teologii i historii publikowanych w tygodniku diecezji wrocławskiej „Ład Boży” (dodatku do czasopisma „Idziemy”).

Prezentowaną biografię poprzedza przedmowa ks. dr. Rafała Zielińskiego, proboszcza parafii bł. Michała Kozala BM w Lipnie (jedyna parafia w diecezji wrocławskiej mająca za patrona tego błogosławionego), który podkreślił w niej, iż publikacja ukazała się w przeddzień sprowadzenia do parafii lipnowskiej relikwii bp. Kozala, który jest „świętym na dzisiejsze czasy”.

Następnie autor publikacji zamieścił obszerny wstęp (s. 13–32), w którym oddał głos współczesnym świadkom wspominającym biskupa Kozala. Przywołane zostały wcześniejsze publikacje opisujące życie i męczeństwo biskupa Michała. Na nich przede wszystkim autor opiera całe swoje opracowanie. Poza tym pozycja składa się z pięciu rozdziałów oraz bogatej bibliografii.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym *Środowisko rodzinne i młodość* (s. 35–77), autor zarysował sytuację społeczno-polityczną Polaków w zaborze pruskim oraz wpływ germanizacji na społeczeństwo polskie. Pokazał, na jakim fundamencie budowana była osobowość, a szczególnie duchowość ks. Kozala. Autor przedstawił drzewo genealogiczne przyszłego męczennika, a także naszkicował krótkie biogramy jego licznego (sześcioro) rodzeństwa. Następnie opisał środowisko rodzinne, w jakim wzrastał młody Michał, aż do czasów edukacji w krotoszyńskim gimnazjum (1905–1914).

Natomiast w rozdziale drugim, *Duszpasterz w archidiecezji gnieźnieńskiej* (s. 79–142), autor skupił się na czasie studiów Kozala w Seminarium Duchownym w Poznaniu i w Gnieźnie (1914–1918), uwieńczonych święceniami kapłańskimi 23 lutego 1918 r. Następnie przedstawił posługę duszpasterską i katechetyczną w kolejnych placówkach duszpasterskich w latach 1918–1923: w Kościelcu, Pobiedziskach i Krostkowie, nadzwyczaj efektywną posługę prefekta w bydgoskim Miejskim Katolickim Żeńskim Gimnazjum Humanistycznym w Bydgoszczy (1923–1927), propozycję pracy w redakcji czasopisma „Przewodnik Katolicki”, następnie jako ojca duchownego w Seminarium Duchownym w Gnieźnie (1927–1929), a potem rektora tamtejszego seminarium (1929–1939). Trzeba też zaznaczyć, że mimo tych pracochłonnych funkcji był także wizytatorem katechetycznym, sędzią posynodalnym i cenzorem kościelnym. Należał ponadto do różnych bractw i stowarzyszeń (Związku Kapłanów „Unitas”, Związku Zakładów Teologicznych w Polsce).

Rozdział trzeci pt. *Posługa biskupia we Włocławku* (s. 145–175) porusza zagadnienia związane z nominacją na biskupa sufragana (pomocniczego) w diecezji włocławskiej oraz reakcją duchowieństwa lokalnego na jego nominację. Od dnia jego święceń biskupich, które odbyły się w katedrze włocławskiej 13 sierpnia 1939 r., autor ukazuje jego dobrze zapowiadającą się posługę biskupią we Włocławku, którą wybuch II wojny światowej postawił przed nowymi wyzwaniami. Po opuszczeniu w 1939 r. Włocławka przez biskupa ordynariusza włocławskiego Karola Radońskiego, młody sufragan faktycznie zmuszony był zarządzać diecezją włocławską.

Biskup – więzień (s. 177–276) to tytuł czwartego rozdziału omawianej biografii. Możemy w nim prześledzić czas od aresztowania w listopadzie 1939 r. biskupa Kozala wraz z księżmi profesorami i alumnami, osadzenie w areszcie we Włocławku, okres ponad rocznego internowania w klasztorze w Łądzie nad Wartą (styczeń 1940 – kwiecień 1941 r.), pobyt w obozie w Inowrocławiu, aż po obóz koncentracyjny w Dachau (1941–1943). Autor

biografii poprzez wspomnienia współwięźniów nakreślił sytuację obozową, wybuchy różnych chorób epidemicznych, głodowe racje żywniowe, a przede wszystkim głód Eucharystii. Przedstawione zostały próby ratowania biskupa Kozala przez ordynariusza diecezji jak i przez Stolicę Apostolską. Ostatnim zagadnieniem tego rozdziału jest choroba, a następnie uśmiercenie biskupa 26 stycznia 1943 r. przez podanie mu zastrzyku z trującą substancją oraz wspomnienia osób, które były tego świadkami.

W ostatnim rozdziale noszącym tytuł *Początki kultu biskupa Michała* (s. 279–303) autor zamieszcza informacje dotyczące pośmiertnego kultu biskupa Michała, najpierw w samym obozie koncentracyjnym a następnie w diecezji wrocławskiej. Poruszył kwestie związane ze zbieraniem spuścizny po męczenniku, a następnie materiałów, świadectw, zeznań do procesu beatyfikacyjnego, który rozpoczął się w diecezji wrocławskiej w 1960 r.

Bibliografia zawiera 123 opracowania polskie i zagraniczne oraz sześć źródeł ze stron internetowych. Do ubogacenia biografii ks. Budkiewicz sięgnął po materiały fotograficzne znajdujące się w Muzeum Diecezjalnym we Wrocławku oraz w Archiwum Parafii Farnej w Kole (trzy fotografie). Uzupełnieniem publikacji są czarno-białe zdjęcia miejsc związanych z osobą biskupa Michała wykonanych przez autora oraz rysunki ołówkowe autorstwa Dariusza Radaszewskiego przedstawiające błogosławionego oraz członków jego rodziny.

W publikacji nie udało się uniknąć kilku niedociągnięć. Najpierw rzuca się w oczy brak dokładnej korekty. Jest to brak numerów cytowanych stron w niektórych przypisach (s. 98) lub brak pełnych opisów bibliograficznych (s. 219), np. brak oznaczenia tomu czasopisma (np. s. 168, 191, 194, 195, 197, 207, 209). Zdarzają się też błędy literowe. W bibliografii, która prawdopodobnie została ułożona automatycznie, bez ponownego sprawdzenia przez autora lub korektora, wszystkie cytowane pozycje umieszczono w ciągu, bez podziału na źródła i opracowania. Zauważa się też niekonsekwencję w zapisach bibliograficznych. W publikacji brakuje zakończenia, które związałyby klamrą całe życie i posługę przedstawionego męczennika.

Publikacja ta, mająca charakter publicystyczny, może stać się przydatną lekturą dla osób, które chcą pogłębić swoją wiedzę o biskupie Kozalu lub dopiero pierwszy raz spotkały się z sylwetką tego błogosławionego. Autor dzięki dość dobremu stylowi i przystępnemu przekazowi przedstawia czytelnikowi tę wyjątkową postać, symbol miłości, ofiary i wyrzeczenia siebie, która obok św. Maksymiliana Marii Kolbego prowadzi do świętości, a Kościół Chrystusowy opromienia nowym blaskiem.